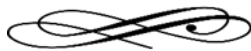

СЕКЦІЯ 2

АРХІВНА ТА БІБЛІОТЕЧНА СПРАВА В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

*Білик Н. І., канд. іст. наук, доц.,
Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль*

ДОКУМЕНТИ З ОСОБОВИХ СПРАВ БОГДАНА ЛЕПКОГО В АРХІВІ ЯГЕЛЛОНСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ

У листопаді 2022 р. відзначатимуть 150-річчя від дня народження Богдана Сильвестровича Лепкого (1872–1941) – видатного представника українського національного відродження, письменника, вченого, публіциста, перекладача, промовця, декламатора, художника, редактора, педагога. Наближення ювілею актуалізує узагальнення здобутків у лепкознавстві, що вказує на «повернення» Богдана Лепкого Україні. Зокрема, за період державної незалежності опубліковано літературні та публіцистичні твори митця, його наукові розвідки й листи. Сьогодні вони стали об'єктом вивчення в численних наукових працях філологів, істориків і культурологів.

Репрезентативність джерельної бази досліджень про життя та діяльності видатної особи залежить від максимального використання архівної інформації. Документи особових фондів вважаються однією з найбільших інформативних груп історичних джерел. Однак, у жодному з українських державних архівів не створено особового фонду Богдана Лепкого. Частина документальної спадщини діяча зберігається в державних архівах і бібліотеках Львова та Києва, зокрема в Центральному державному історичному архіві України у м. Львові, Відділі рукописів Львівської національної наукової бібліотеки ім. В. Стефаника НАН України, Центральному державному архіві вищих органів влади та управління України, Відділі рукописів Інституту літератури ім. Т. Шевченка НАН України. Документи та матеріали про Б. Лепкого можна віднайти серед документів тогочасних українських наукових, культурно-освітніх і суспільно-політичних організацій, з якими співпрацював діяч. Йдеться про фондові збірки: «Наукове Товариство ім. Шевченка у Львові», «Товариство „Просвіта” у Львові», «Союз визволення України, м. Відень» тощо. Епістолярій письменника зберігається в особових фондах братів Барвінських, К. Студинського, О. Маковея, В. Сімовича та інших діячів української політики та культури [1].

Документи, представлені в українських архівах, не дають змоги цілісно дослідити внесок Б. Лепкого в український суспільно-політичний і громадсько-культурний рух першої половини ХХ ст. Цю прогалину міг би заповнити особовий архів митця, який опинився за межами України, – в Сполучених Штатах Америки, нині він зберігається в Науковому товаристві імені Шевченка в Нью-Йорку.

У контексті лепкознавчих студій особливу цінність представляють фонди Обласного комунального музею Богдана Лепкого в м. Бережани Тернопільської обл. В експозиції музейної установи представлено малярські роботи митця, першодруки його літературних творів, фотографії, ксерокопії автографів поезій і документів Б. Лепкого, які передав опікун особового архіву д-р Роман Смик до музею [2, 3].

Важливою складовою в комплексному вивченні багатогранної діяльності Богдана Лепкого є дослідження архівних документів, які нині зберігаються в Польщі. Варто зазначити, що багаторічна праця Лепкого-викладача пов'язана з Ягеллонським університетом у Кракові, де діяч упродовж сорока років викладав історію української

літератури. Цінні матеріали про «польський» період життя Б. Лепкого зберігаються в Архіві Ягеллонського університету (Archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego), де сформовано особові справи викладачів закладу вищої освіти, зокрема професора Б. Лепкого. Вони містять важливу інформацію як щодо біографії вченого, так і для вивчення історії української еміграції в II Речі Посполитій загалом.

Автор дослідження опрацювала документи з особових справ Богдана Лепкого: Sygn. II 619 (Teczki osobowe [Łepkij Bohdan]) та Sygn. D XII, XV (Teczki osobowe [Łepkij Bohdan]), де зберігаються біографічні відомості, матеріали про педагогічну, наукову та літературну діяльність викладача. Актуальність вивчення цієї інформації зумовлена тим, що документи з особових справ Б. Лепкого в Архіві Ягеллонського університету (далі – АЯУ) необхідно інтегрувати в інформаційно-комунікаційний простір української науки. Донині здебільшого польські вчені використовували згадані джерела в своїх студіях.

У фондах АЯУ збережено унікальні історичні документи, які не лише віддзеркалюють життєвий шлях і викладацьку діяльність Б. Лепкого, дають змогу розкрити його особистість, але й об'єктивно відбивають яскраве явище української культури і науки – діяльність української еліти в Польщі. Відтак в цій публікації маємо за мету дослідити питання саме інформаційного потенціалу документів Б. Лепкого в АЯУ як вагомого компонента архівної спадщини українського народу й значущого сегмента її інформаційних ресурсів.

В особових справах Б. Лепкого містяться документи, що хронологічно охоплюють період 1897–1941 рр. Загалом вони мають задовільний стан збереженості. Той чи той компонент відрізняється своєю джерельною інформативністю. У структурі справ виокремлено групи документів особового походження: біографічні документи, наукові звіти, листування, запрошення; матеріали, зібрані університетом. Щодо мовної характеристики документів, то переважна більшість з них складена польською мовою, кілька – українською. Вагомим інформаційним компонентом особових справ є близько десяти біографічних документів, які, здебільшого, стосуються службової та громадської діяльності викладача в Кракові в 1899–1940 рр. В АЯУ зберігаються цінні особові документи Б. Лепкого: автобіографія, датована 23.XII.1933 р.; паспорт, виданий Українською Народною Республікою у Берліні 21.IX.1925 р.; виписка з церковної книги про вінчання Б. Лепкого з О. Лепкою в Коломиї 2.II.1897 р.; диплом про нагородження професора бронзовою медаллю за довголітню службу, підписаний ректором Ягеллонського університету (1938 р.); клопотання декана Філософського факультету щодо продовження контракту з проф. Б. Лепким на академічний 1939/40 р.; звернення вченого до ректорату з проханням підтвердити його трудовий стаж у 1938 р. [4]. Однією зі значущих частин архіву є матеріали до семінарів з історії української літератури за академічний 1930/31 р., що висвітлюють педагогічну діяльність викладача; запрошення професору Б. Лепкому з лекціями та промовами відвідати Варшаву, Львів, Бережани й інші міста [5, 6].

Історичні зв'язки України з Польщею, викликані не лише «географічним» сусідством поляків і українців, а й тривалим перебуванням українських і польських земель у складі одних державних утворень, зумовлюють все більший інтерес дослідників до проблеми українсько-польського діалогу. Однак, поза увагою українських науковців часто опиняється величезний пласт україніки, що зберігається в польських архівах. У фондах архівних установ Республіки Польща можна знайти документи, що виникли внаслідок діяльності українських громадських і політичних організацій, установ, об'єднань тощо. Для дослідників української історії архівні джерела, що зберігаються в Польщі, репрезентують маловідомі сторінки українсько-польської співпраці на ниві освіти, науки та культури. Яскравим прикладом у цьому контексті є особові документи Богдана Лепкого, що зберігаються понад сто років в Архіві Ягеллонського університету.

Залучення до наукового обігу рідкісних і унікальних історико-культурологічних джерел та оригінальних документів з всесвітньої та вітчизняної історії, а також інтелектуальної спадщини українських діячів у сфері освіти та культури, матеріали про яких зібрано в закордонних архівах, сприятиме інтеграції українознавства в європейський науковий простір.

Список використаних джерел

1. Білик Н. «Культурологічна спадщина Богдана Лепкого»: джерельна база наукового проекту. *Документно-інформаційний простір: історія, теорія, практика*: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., ТНЕУ, 05 груд. 2017 р. Тернопіль: ТНЕУ, 2017. С. 84–91.
2. Білик Н. Музей Богдана Лепкого в Бережанах як носій історичної пам'яті. *Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету. Серія: Історичні науки*. Запоріжжя: ЗНУ, 2017. Вип. 47. С. 226–229.
3. Білик Н. Особовий архів Богдана Лепкого. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. Серія: Історія*. Тернопіль: Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка. 2014. Вип. 1. Ч. 2. С. 106–109.
4. Archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego. Sygn. II 619 (Teczki osobowe [Łepkij Bohdan]).
5. Archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego. Sygn. D XII, XV (Teczki osobowe [Łepkij Bohdan]).
6. Білик Н. Педагогічна діяльність Богдана Лепкого у Кракові. *Dialog dwóch kultur. Діалог двох культур: X Міжнародні зустрічі музейників. XII Міжнародні зустрічі літераторів. XII Міжнародні зустрічі науковців*: матер. Міжнар. наук.-практ. конф., Кременець, 2015. Warszawa, 2016. Річник X. Зошит I. С. 282–288.

*Климова К. І., канд. іст. наук, доц.,
Державний університет телекомунікацій, м. Київ*

НАЦІОНАЛЬНІ АРХІВНІ ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ: ЗАКРІПЛЕННЯ ПОНЯТТЯ В АРХІВНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ

Актуальність теми обумовлена кількома чинниками.

По-перше, в умовах інформатизації, глобалізаційних процесів та поширення мережі Інтернет, а також актуалізації завдань щодо розширення доступу до інформації, зростає роль інформаційних ресурсів, включно з архівними інформаційними ресурсами. По-друге, Національні архівні інформаційні ресурси (далі – НАІР), що стали об'єктом наукових студіювань архівістів [1, 2], не отримали відповідного визначення цього поняття, чіткого розуміння їхньої структури і меж. По-третє, НАІР стануть основним концептом нового архівного закону, розроблення якого є одним із пріоритетних завдань Державної архівної служби України [3]. Наукові публікації, матеріали громадського обговорення проекту нового Закону України «Про Національні архівні інформаційні ресурси, управління документацією та архівами», що відбулося 18 травня 2021 р. [4], вказують на необхідність теоретичного обґрунтування сутності НАІР, їхньої структури та меж і закріплення поняття в архівному законодавстві.

Національні архівні інформаційні ресурси: сутність, структура і межі

Теоретико-методологічні засади формування та функціонування архівних інформаційних ресурсів, філософський зміст цього поняття викладені у публікаціях науковців 1970–1980-х рр., зокрема у працях видатного теоретика архівної справи В. М. Автократова [5].

Розробники нової редакції архівного закону, наполягаючи на конституюванні у правовому полі поняття НАІР, замість поняття Національний архівний фонд (останнє чомусь автори називають абстрактним поняттям) [1, с. 250], надто широко трактують склад НАІР («різноманітність інформаційних ресурсів»): управлінська документація, науково-технічні документи, електронні документи і метадані, інформаційні продукти ЗМІ, бази і